

**ÇAĞDAŞ TOPLUMUN KÜLTÜREL DEĞERLERİ VE SİVİL TOPLUM
KURULUŞLARININ YAŞATILMASINDAKİ ROLÜ¹**

Doç.Dr., "KAYNAK" Gagauz Kültür ve Bilim Destek ve Kalkınma Vakfı Başkanı, Moldova İlimler Akademisi, Gagauzoloji Bölümü Başkanı, lchimpoesh@mail.ru

Özet: Son on yıllar içerisinde Moldova 'da çok sayıda devlet ve hükümet ile bağlantılı olmayan sivil kurum kurulmuştur. Söz konusu kurum ve kuruluşların faaliyet alanları, var olma süreci ve toplum tarafından tanınmışlığı son derece farklıdır. Gagauz aydınları da süreçten uzak kalmadılar, izinler ve imkanlar çerçevelerinde zamanın gerektirdiği yönde ve faaliyet odaklarında çok sayıda toplum kuruluşu oluşturuldu. Açılan Kuruluşlar arasında Gagauz kültürü ile bilim gelişimine destek veren "Kaynak" fonu kuruldu. İşbu Arka Plan ana görevi bilim ve kültür kuruluşlarında, eğitim ve kültür bilim adamlarına, Gagauzların tarih, kültür ve halk geleneklerin araştırmacıların yardım sağlamaktır. Gagauz halkın tarih ile kültürü Türk dünyasının ayrılmaz parçasıdır. Bu sebeple sivil kuruluş olan "Kaynak", Türkiye ve sınırları içerisinde Türk halkların yaşadığı Rusya, Ukrayna, Bulgaristan'da ve diğer ülkeleri ile iş birliğinde bulunarak faaliyetlerini gerçekleştirmeyi hedefliyor. "KAYNAK" fonu, kültür ve bilim bölgesinde kadın, gençlik ve Gagauz sivil kurumlarına, genç bilim adamlarına, emeklilere destekte ve maddi yardımda bulunmaktadır. Faaliyette bulunduğumuz seneler içerisinde "Kaynak" Fonu hem devlet kurumları, hem de sivil ve ticari kurumlarla işbirliği yapmaktadır. Çalışmalarımızın ana hedeflerini belirledik. «KAYNAK» plan çalışmalarının sonucunda Gagauz halkın bilim ve

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir'de düzenlenen 'Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi' nde bildiri olarak sunulmuştur.

kültür gelişimi çerçevesinde ve bunun yanı sıra sosyal alanında aktif faaliyetlerimizde çok başarılı sonuçlar elde ettik. Son 10 yılda Moldova'da çok sayıda sivil toplum örgütleri oluşturulmuş ve devletten resmi izin alınmıştır. Bu örgütlerin aktiflik seviyesi ve faaliyet alanları farklıdır. Sivil toplum örgütü oluşturma imkanlarını elde eden Gagauz halkı da bu örgütlenme sürecinden başarı ile faydalanarak "Gagauz halkı", "Kardeşlik", "Birlik", "Arkalık", "Moldova Gaguzları Derneği" gibi örgütler kurabilmiştir. Geçen yüzyılın 90'lı yıllarının ortalarında Gagauz Özerkliyi ilan edildikten sonra Gagauz halkının bilim ve kültür alanında desteye ciddi bir ihtiyacının olduğu ortaya çıktı. Bu ihtiyacı bir grup Gagauz sanat ve kültür adamını bir araya getirdi ve 2000 yılında "Kaynak" Vakfının kurulduğunu ilan ettiler. O zamanlar sivil toplum inisiyatiflerine devlet desteği neredeyse yok gibi idi. Bu yüzden de oluşturulan yeni Fonun tüm masrafları başta görev icabı geziler olmak üzere, ilmi çalışmalar, basım yayın işleri, keşif, staj organizasyonları ve başka önlemler için ücretleri bir grup akademisyenlerin kendi şahsi bütçeleriyle karşılanmaktadır. Bu Fonun oluşturulmasının esas kişileri olan Çimpoeş, PA Çebotar, E. Bankova, D. Nikoğlu olarak yeni bir Vakfın oluşturulması gibi kolay olmayan bir işin altına girmişlerdir. Fonun esas amacı Moldova Bilim Akademisi Gagauzoloji Bölümünde basına hazır olan ilmi eserlerin, öylece de Özerklik için ciddi ihtiyacı duyulan bilimsel, bedii, sorgu edebiyatının basımını başlatmak sayılmakta idi. Oldukça kısa sürede 20 den çok proje işlendi ve gerçekleştirildi. 12 kitap (bu sırada 3 büyük 3 dilli sözlük de vardı) basına hazırlık aşamasına getirildi ve basıldı. Bunlardan 10'u doğrudan akademik aleme ait kitaplar vardı. 1. Budjaka: Svetloý pamy ol ti Q.A. Qaydarji.Sost.: P.A. Çebotarъ, E.K. Koluça, L.S.Çimpoeş. Kişinev, 2000. 112 s. 2. Gagauz halk türküleri". Hazırlık.: L.Çimpoeş, toplayan M. Durbaylo, P.Stoyanov. Chişinău, 2001, 172s. 3. Gagauz halk türküleri". Kaset, 28 türkü. Hazırlık.: L.Çimpoeş, P.Çebotar. Chişinău, 2001. 4. İyon Dron, Gagauz Geografia terminlerinin laflı.Chişinău, 2001,244 s. 5. Gagauzca-Rusça-Romence Sözlük. Hazırlayanlar: P.Çebotar, İyon Dron,

IVANNA Bankova, L.Çimpoeş, 12 000 laf, Chişinău, 2002. 740s 6. Iubov Çimpoeş «Duygu başçesi». Şiirler. Chişinău, 2002. 75s. 7. Saveliy Ekonomov. Zavallı Üretici. Anlatmalar.Kişinöv, 2003, 146s. 8. Sofya Koca. Var neya yaşamadan. Kişinöv, 2004, 128s. 9. Kara Çoban.Seçme oluşturmalar. Hazırlık. Petri Çebotar. Ankara 2004.411s. 10. Nikoqlı D. E. Sistema pitaniy ol qaqaızov v XIX - naçale XX v. Chişingü, 2004. 212s. 11. XIV. KIBATEK Edebiyat sempozyumu. Gagauz Kültürü. 6-10 Ekim 2007. Moldova. Yayına hazırlayanlar Metın Turan, Luba Çimpoeş, Emilia Bankova.Chişinău, Kaynak, 2007. 388 s. 12. KIBATEK şiir buluşması. 6-10 Ekim 2007 Moldova. Yayına hazırlayan Metın Turan, Luba Çimpoeş. Chisinau, 2007. 160 s. «Kaynak» fonu ilk baştan Moldova Bilim Akademisi ile, Moldova Eğitim ve Bilim Bakanlığı ile, öylece de Moldovadaki çeşitli ülkelerin-Türkiyenin. Rusyanın, Bulgaristanın, Ukrayna vb Büyükelçilikleri ile ortak projeler üzerinde çalışmaktaydı. Bu işbirliği sonucu olarak, 2002-2007 yılları arasında Moldova'da Gagauz kültürü ile ilgili 2 Uluslararası sempozyum organize edildi. Gagauz kültürü üzere 6. Uluslararası sempozyum 2002 de organize edildi ve buraya 12 ülkeden delegeler katıldı. 2007 de ise "Türk dünyasında Gagauz kültürü" (KİTABEK) adlı 14. Uluslararası sempozyumda 17 ülkeden delegeler oldu. "Kaynak" Fonu Gagauz kadın ve gençler örgütlerine de destek göstermektedir, ihtiyaç sahibi gençlere manevi ve maddi yardımlar yapmaktadır. Bu amaçla Stok gençler örgütleri ile birlikte seminerler, olimpiyatlar, yaradıcılık konkursları, bilimsel keşif, bilimsel araştırmaların basınıni teşkil etmektedir. Ara-sıra imkanlar dahilinde daha büyük hayırseverlik gösterileri yapılmaktadır. Bunlar Türkiye'nin Moldovadaki büyükelçiliğinin yanında bulunan TİKA ile birlikte zengin ailelerden olan yukarı sınıf öğrencilerine maddi destek kampanyaları şeklinde olmuştur. Bu tür gösteriler Komrat, Çadır-Lunkda, Vulkanеşt bölgelerinde organize edilmiştir. «Kaynak» Moldovanın devlet yapıları ile birlikte bir çok projeleri de işlemiştir. Bunlar-Moldova Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Yüksek Okulların Gaydiyyatı üzere hükümet komisyonu, Moldova Cumhuriyeti etnik

azlıkları koruma Devlet Komitesi vb ile beraber işlenen çeşitli program ve projeler. "Kaynak" Vakfı eylemcileri: yazarlar, şairler, bilim adamları, kültür ve eğitim uzmanları Gagauzyada Gagauz dilinin gelişmesine ciddi katkılar veren Komrat Üniversitesi'ne destek amacı ile devamlı olarak yardımcı olmaktadır. Moldova Bilim Akademisi ile işbirliği her zaman devam etmektedir. Bugün Moldova Bilim Akademisinde Gagauz Etnoloji Bölümü kendi alanında-Gagauzoloji ve Türkoloji alanında bağımsız olarak temel araştırmalar yapma hakkı ile tanınan tek sektör. Bu sektörün kalkınma programını önümüze koyduğuz görevlerin icra edilmesi bakımından değerlendirmekteyiz. "Kaynak" Vakfı olarak her zamanki faaliyetlerimizi icra edebilmek için devamlı çalışmaktayız ve ciddi başarılarımızın olduğunu, bundan sonra da başarılarla imza atacağımızı düşünüyoruz. Moldova 2002 - yılda "Yerel diller ve yerel azlıklar Şartı" nı imzaladıktan sonra ülkedeki etnik gruplarla işlemek için sayılı halkların temsilcilerinden oluşan özel bir komisyon yaratıldı. Bu komisyona etnik-kültürel örgütlerin temsilcileri, çeşitli alanlara ait bilim adamları dahil edildiler. Tabii ki, "Kaynak" eylemcileri de bu grup vardılar ve bu komisyon dahilinde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Avrupa ailesinin tam hukuki üyesi olmaya can atan Moldova'da sivil, demokratik toplumun oluşturulması önde gelen vazifelerdendir. Bu yüzden sivil toplum örgütlerinin devletle birlikte halletmeli olduğu büyük işler vardır ve "Kaynak" bu tür önemli projelerin merkezinde kendi yerini tutmaya devam ediyor. "Kaynak" Moldova'daki gergin politik, ekonomik durumdan bakmayarak kendi çalışmalarını başarıyla devam ettirmekte ve uğrularının sayısını artırmak iddiasındadır.